

Лебедюк Віталій

*кандидат наук з державного управління, доцент,
докторант Львівського університету імені Івана Франка*

АНАЛІТИЧНА ПІДТРИМКА ГРОМАД В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Проблема аналітичної підтримки громад в Україні набула нового значення після повномасштабного вторгнення росії. І на це є низка причин. З одного боку зросла потреба щодо формування знань та навичок для різних стейкхолдерів на рівні врядування в територіальних громадах, а з іншого боку виникла необхідність закласти основи для розбудови стійкості територіальних громад у повоєнний період. Формування горизонтальних зв'язків між різними стейкхолдерами на рівні територіальних громад є нагальною потребою, оскільки дозволяє не тільки врахувати досвід різних територіальних громад у виробленні, формуванні та впровадженні різних політик для забезпечення належної стійкості, а й сприяє формуванню загальної культури управління в кризових та некризових умовах. Разом з тим, аналітичний підхід до управління громадою повністю відповідає Концепції забезпечення національної системи стійкості [4] та корелює з Цілями сталого розвитку України на період до 2030 р. [5]. Концепція забезпечення національної системи стійкості виокремлює серед короткострокових та середньострокових завдань аналіз наявних спроможностей щодо ресурсного, кадрового та фінансового забезпечення стійкості, впровадження спеціальних навчальних програм і курсів з підвищення кваліфі-

кації державних службовців та інших зацікавлених сторін, поширення у суспільстві необхідних знань і формування навичок щодо реагування на загрози, надзвичайні та кризові ситуації. Дотримання Цілей сталого розвитку сприятиме впровадженню відповідних нормативних документів та формування практик стійкості щодо забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва, забезпечення стійкості територіальних громад, забезпечення доступності та сталого управління різними внутрішніми та зовнішніми ресурсами.

Сьогодні більшість територіальних громад зіткнулися з викликами, які були неочікуваними, що створює додаткові виклики для забезпечення стійкості територіальних громад та належного врядування. На порядку денному постали нові або загострилися наявні проблеми. Участь представників Аналітичного центру “Школи політичної аналітики “Поліс” Національного університету “Острозька академія” у низці заходів *CivicLab* організованих Громадянською мережею “ОПОРА” у м. Рівне [2] дозволяє стверджувати, що на порядку денному територіальних громад постали питання комунікації між представниками влади та мешканцями громади, прийняття відповідних антикризових програм життєдіяльності громади, належного функціонування споруд цивільного захисту, створення та координація спільних проєктів громад чи волонтерських ініціатив, мобілізації ресурсів щодо вирішення енергетичних, продовольчих і безпекових проблем, налагодження комунікації з міжнародними партнерами та бізнесом.

За майже десять місяців повномасштабної війни стало очевидним, що одні територіальні громади були більш підготовлені до нових викликів, а інші почали вирішувати проблеми вже в процесі. Більше того, територіальні громади, які знаходяться в тилу і які знаходяться у зоні бойових дій чи у прифронтовій частині, мають свої специфічні потреби та виклики. Тому тут важлива підтримка і обмін досвідом не тільки в короткостроковій, а й у довгостроковій перспективі. Відтак, розробка нормативних документів територіальними громадами, з врахуванням стійкості, є важливим елементом належного врядування (*good governance*).

Врахування стійкості в програмних документах територіальної громади відповідає принципу цілепокладання у процесі вироблення та впровадження політик (*policy*). Складовими атрибутами політики в сенсі *policy* є наявність ієрархії, повно-

важення та експертного знання. Тому існує потреба у створенні відповідних тренінгових програм, що певною мірою сприятиме забезпеченню виконання цієї умови належного врядування, оскільки передбачатиме набуття відповідних навичок для вироблення, формування та імплементації політик на рівні територіальних громад. У перспективі це може стимулювати територіальні громади до створення певної комісії чи групи із забезпечення стійкості громади або делегування відповідних функцій певному структурному підрозділу територіальної громади. Планування стійкості територіальних громад належить до категорії стратегування і передбачає розробку та впровадження стратегічних документів (з врахуванням розвитку та диверсифікації ресурсів). Процес формування стратегічних документів передбачає залучення різних стейкхолдерів та систематичного збору і аналізу відповідних даних (створення інтерактивних дашбордів). Стратегічні та програмні документи громад повинні закладати культуру збору, обробки та використання потенціалу даних (постанова № 835 [3]), а також застосовувати принципи бюджетування програм із врахуванням специфічних потреб споживачів послуг [1]. Тому важливою складовою є вироблення вимірювальних індикаторів стійкості територіальної громади, що дозволить здійснювати моніторинг стійкості територіальних громад в умовах постійних загроз та інших викликів. Отже, збір статистичних даних дозволить виокремити вплив низки чинників на стійкість громад.

Вимірювання стійкості громад через соціальні дослідження сприяє збору первинних даних та їх аналізу в процесі прийняття відповідних рішень. Це дуже хороша практика, яка повинна мати систематичний характер. Разом з тим треба бути уважним до формування опитувальника (анкети), щоб не потрапити у пастку вимірювання поінформованості мешканців громади щодо тих чи тих проблем. Натомість варто звернути увагу на вимірювання саморефлексії респондентів щодо оцінювання ними стійкості територіальної громади. З огляду на це, в анкеті оцінювання стійкості, варто використовувати порядкову шкалу (шкала Лайкерта). Якщо мета вимірювання стійкості не в кількісній оцінці, тоді логічним рішенням буде вимірювання суджень респондентів за певними пунктами.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : Наказ Міністерства фінансів України від 2 січня 2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19#Text>.
2. ПОЛІС долучився до обговорення проблем Рівненської громади під час війни. URL : <https://polis.ua.edu.ua/polis-doluchyvsya-do-obgovorennya-problem-rivnenskoyi-gromady-pid-chas-vijny/>.
3. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України. Про запровадження національної системи стійкості : Указ Президента України від 20 серпня 2021 р. № 372/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/2021#Text>.
5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р. : Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.